

4. Krymova, M. O. (2011), “Kompetentnistna osnova osvithn’oyi systemy Ukrayiny ta yiyi rol’ v formuvanni konkurentospromozhnosti fakhivtsya”, Visnyk Donets’koho universytetu: Seriya B: Ekonomika i pravo, vol.1, pp. 89—91.
5. Lisohor, L. S. (2007), “Pratsevlashtuvannya vypusknnykiv na rynku pratsi: problemy ta perspektyvy”, Rynok pratsi ta osvita: poshuk vzayemodiyi, pp. 99—109.
6. Marshavin, Yu. M. (2011), Rehulyuvannya rynku pratsi Ukrayiny: teoriya i praktyka systemnoho pidkhodu [Ukraine labor market regulation: theory and practice of systematic approach], Al’terpres, Kyiv, Ukraine.
7. Onikiyenko, V. V. Tkachenko, L. H. and Yemel’yanenko, L. M. (2007), Rozvytok rynku pratsi Ukrayiny: tendentsiyi ta perspektyvy [Labour market development in Ukraine: trends and perspectives], RVPS Ukrayiny NAN Ukrayiny, Kyiv, Ukraine.
8. Petyukh, V. M. and Shchetinina, L.V. (2008), “Formuvannya innovatsiyanoi modeli rozvytku sluzhby zaynyatosti”, Byuleten’ Instytutu pidhotovky kadriv derzhavnnoi sluzhby zaynyatosti Ukrayiny «Rynok pratsi ta zaynyatist’ naseleण्या», vol. 3(14), pp. 3-7.
9. Semykina, M. V. and Ishchenko, N. A. (2012), Motyvatsiya efektyvnoi zaynyatosti: poshuk optimal’noi stratehiyi [Motivation of effective employment: search for optimal strategy], KOD, Kirovohrad, Ukraine.
10. Shaul’s’ka, L. V. and Iakymova, N. S. (2013), “Rehulyuvannya profesiyno-osvitnikh trayektoriy molodi v konteksti sotsial’noi vidpovidal’nosti derzhavy”, Menedzher: Visnyk Donets’koho derzhavnogo universytetu upravlinnya, vol. 3, pp. 195—202.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2016 р.

УДК 339.9

Гурова Ю.С.,

канд. екон. наук, ст. викл.,
кафедра міжнародної економіки
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
ju_gurova@ukr.net

Гурова Ю.С.,

канд. экон. наук, ст. преподаватель,
кафедра международной экономики,
ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»

Gurova Y.S.,

the candidate of economic sciences (PhD),
Department of International Economics,
SHEE «KyivNationalEconomicUniversity
named after Vadym Hetman»

РОЛЬ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ЦЕНТРОВ У ГЛОБАЛЬНОМУ РАЗВИТИЮ ЛЮДСКОГО РЕСУРСА

РОЛЬ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНИХ ЦЕНТРОВ В ГЛОБАЛЬНОМ РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РЕСУРСА

THE ROLE OF THE INTELLECTUAL CENTERS IN THE GLOBAL DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCE

Визначено модель сучасного глобального економічного розвитку, її особливості, характеристики та виклики до країн задля їх успішного господарювання. Сформульовано та встановлено сутність та особливості «економіки знань». Визначено роль інноваційного, технологічного розвитку та розвитку людського ресурсу в позиціонуванні країн в сучасному глобальному економічному просторі. Визначено систематизацію мереж інтелектуальних центрів, їх роль як ключових учасників глобального інтелектуального ринку.

Определена модель современного глобального экономического развития, ее особенности, характеристики и требования к странам для их успешного хозяйствования. Сформулирована и установлена сущность и особенности «экономики знаний». Определена роль инновационного, технологического развития и развития человеческого ресурса в позиционировании стран в современном глобальном пространстве. Определена систематизация сетей интеллектуальных центров, их роль как ключевых участников глобального интеллектуального рынка.

The global model of existence and functioning of the world society is a key model of the modern economic, political and social development of the world economy. One of the manifestations of the economic globalization is an intelligent globalization. The formation and operation of global intellectual centers are the main forms of manifestation of intellectual globalization. It includes sets of accumulated abilities and creative talents of individuals, their education level upon which forms the ability of people to absorb new knowledge and information and use them for the development of science, culture, art, development and implementation of new technology, using advanced forms of production and labor, the forming of the most optimal solutions in all areas of public life. At the present stage of formation of the global economic system based on the post-industrial economic growth of individual countries and their international competitiveness are stipulated by the production intellectualization. It is not surprising, because the foundation of the post-industrial model of the world economy, which is forming now, becomes the «new economy», which is also called «economy of knowledge», emphasizing thus the key role in the modern global development and international competitiveness of the countries of science and education, designed to reveal natural abilities, which are inherent in every person. In this paper we established the role of the intellectual centers functioning, identified four key determinants of global intellectual market and systematized global intellectual centers in accordance with determinants which were identified previously, and found that the priorities are: purposeful strategic management of the intellectual resources, focusing on technological development, development and accumulation of the corporation intellectual capital and society in general.

Ключові слова. Інтелектуальна глобалізація, людський ресурс, людський розвиток, інтелектуалізація, інтелектуальні центри, глобальна конкурентоспроможність, «економіка знань», інноваційний розвиток.

Ключевые слова. Интеллектуальная глобализация, человеческий ресурс, человеческое развитие, интеллектуализация, интеллектуальные центры, глобальная конкурентоспособность, «экономика знаний», инновационное развитие.

Key words. Intellectual globalization, human resource, human development, intellectualization, intellectual centers, global competitiveness, «knowledge economy», innovative development.

Вступ. Ключовою моделлю сучасного економічного, політичного та соціального розвитку світового господарства є глобальна модель існування та функціонування світового суспільства. Однією із форм прояву економічної глобалізації, на ряду з фінансовою, торговельною, виробничою, технологічною та інформаційно-комунікаційною, є інтелектуальна глобалізація. Посилаючись на кембриджський словник, можна зазначити, що одним з п'яти основних компонентів глобалізації є трансформація ринку праці, його змісту та характеру в

контексті розвитку міжнародного бізнесу в умовах нових інформаційних та комунікаційних технологій [15, с.70—71].

Основною формою прояву інтелектуальної глобалізації є формування та функціонування глобальних інтелектуальних центрів, а саме: акумульованих сукупностей здібностей і творчих обдаровань індивідів, їх освітньо-кваліфікаційний рівень, на основі яких формується здатність людей засвоювати нові знання та інформацію і використовувати їх для розвитку науки, культури, мистецтва, створення і впровадження нової техніки, застосування прогресивних форм організації виробництва і праці, вироблення найоптимальніших рішень в усіх сферах суспільного життя. При цьому, важливим моментом є механізм відбору талантів, творчої взаємодії людей, особливостей їх розвитку, інвестування, співіснування, регулювання та контролю. Одним з основних показників результатів їх діяльності є наявність патентів, ліцензій, інших об'єктів інтелектуальної власності.

Основні особливості та характеристики сучасного глобального простору, розвиток інноваційно-орієнтованих моделей господарювання високорозвинених країн світу, які базуються на моделі «економіки знань», та формування ефективної стратегії міжнародної конкурентоспроможності на сьогоднішній день є одним з основних пріоритетних завдань усіх суб'єктів в умовах постіндустріальної моделі сучасного світового господарства. Тому даним проблемам приділяється багато уваги з боку авторитетних аналітичних та дослідницьких центрів, міжнародних організацій, урядів держав, установ та компаній, в тому числі ТНК. Також, над даною проблематикою працює ціла когорта провідних зарубіжних та вітчизняних науковців: Л. Антонюк, О. Білорус, Л. Гальперіна, А. Гальчинський, В. Геєць, Я. Жаліло, А. Колот, Д. Лук'яненко, Є. Панченко, А. Поручник, В. Сіденко, С. Сіденко, Я. Столярчук, А. Філіпенко, Т. Циганкова, О. Швиданенко та ін.

Постановка завдання. Метою даної роботи є визначення ролі, систематизація та особливості функціонування інтелектуальних центрів в сучасній моделі глобального суспільства.

Результати дослідження. Так, на сучасній фазі формування глобальної економічної системи на постіндустріальних засадах економічне зростання окремих країн та їх міжнародна конкурентоспроможність визначальною мірою обумовлюються інтелектуалізацією виробництва. Під ним автор розуміє превалювання в забезпеченні зростання продуктивності праці інтелектуальних чинників, результатом чого є перманентне продукування інноваційних товарів та послуг, які стають постійним та найважливішим компонентом економічного прогресу. При цьому роль основного фактора економічного зростання відводиться інтелекту, знанням та компетенціям, які персоніфіковані у людині. І це не випадково, адже фундаментом постіндустріальної моделі світового господарства, яка нині формується, стає «нова економіка», яку ще називають «економікою знань», наголошуючи таким чином на ключовій ролі у сучасному глобальному розвитку та міжнародній конкурентоспроможності країн науки та освіти, покликаних розкрити природні здібності, закладені у кожній людині. І якщо індустріальному суспільству було властивим домінування матеріально-речових елементів у створенні суспільного продукту з превалюванням фізичної, уречевленої праці, яка панувала над людиною, то у постіндустріальному виробництві провідна роль

належить виключно інтелектуальній праці, тобто праці людини, озброєної науково-технічними знаннями, людині-особистості, людині-інтелектуалу [6, с.30].

Сучасна економічна модель постіндустріального суспільства «економіка знань» в першу чергу характеризується формуванням більшої частини створюваної вартості товарів та послуг саме за рахунок знань, що призводить до зростання наукоємної вироблюваної продукції і розвиток ринку інтелектуальних товарів і послуг.

Починаючи з 2005 року в рамках спеціальної програми «Знання для розвитку» (Knowledge for Development) група Світового банку розробила, розраховує та періодично публікує Індекс економіки знань (The Knowledge Economy Index) та Індекс знань (The Knowledge Index) країн світу та Рейтинг країн світу у відповідності до Індeksu економіки знань.

В таблиці 1 [16] подано місця в глобальному рейтингу за Індексом економіки знань та значення Індeksu економіки знань для країн Великої сімки, України та деяких країн БРІКС. За даними таблиці можемо зробити висновок, що і до тепер лідерами на шляху до переформатування національних господарств в досконалу модель «економіки знань» залишаються провідні провідні постіндустріальні країни.

Таблиця 1

**ГЛОБАЛЬНИЙ РЕЙТИНГ ІНДЕКСУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ (KNOWLEDGE ECONOMY INDEX)
КРАЇН ВЕЛИКОЇ СІМКИ, УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ КРАЇН БРІКС В 2012 Р.
ТА ДИНАМІКА ЗНАЧЕНЬ ІНДЕКСУ В 2000, 2012 Р.Р.**

Рейтингу 2012 р.	Економіка	Значення індексу	
		2000 р.	2012 р.
1	Швеція	9,65	9,43
5	Норвегія	9,25	9,11
7	Канада	9,07	8,92
8	Німеччина	8,84	8,90
10	Швейцарія	9,28	8,87
13	Сполуч. Штати Америки	9,28	8,77
14	Велика Британія	8,89	8,76
22	Японія	8,81	8,28
23	Сінгапур	8,57	8,26
24	Франція	8,53	8,21
30	Італія	7,98	7,89
54	Росія	5,28	5,78
55	Україна	5,65	5,73
83	Китай	3,83	4,37
109	Індія	3,14	3,06

Джерело: побудовано автором за [16].

Модель економіки, заснованої на знаннях, має низку характерних особливостей, однією з основних вважаємо необхідність постійного прагнення компаній до інтелектуального та технологічного розвитку — інтелектуального та технологічного лідерства. Інакше, існує дуже багато прикладів, коли компанії-лідери

галузі глобального масштабу, через гальмування темпів інтелектуального та технологічного розвитку втрачають свої лідерські позиції на ринку взагалі. Найяскравішим прикладом є компанія Nokia — лідер глобального ринку засобів мобільного зв'язку (телефонів), втрачає свої позиції на нішу на ринку через заміщення мобільних телефонів більш сучасними смартфонами, якості та можливості яких, в значно вищому ступені відповідають вимогам сучасного споживача. Дану ситуацію дуже вдало процитували фахівці Інформаційно-аналітичного агентства «Центр гуманітарних технологій»: як казала головна героїня твору класика Льюїса Керролла «Аліса в країні чудес»: «Задля того аби залишатися на місці я маю постійно бігти» [11].

Ми вважаємо, що за такої моделі господарювання пріоритетними є: цілеспрямоване ефективне стратегічне управління інтелектуальними ресурсами, спрямованість на технологічний розвиток, розвиток та накопичення інтелектуального капіталу корпорації та суспільства в цілому, фінансування та здійснення інноваційних розробок; а також, формування «здорового» конкурентного середовища, яке стимулює суб'єктів міжнародних економічних відносин до такого розвитку.

Таким чином, на ключові позиції в системі факторів постіндустріальної моделі глобального економічного розвитку цілком закономірно претендує саме людський ресурс.

Саме людському ресурсу ми надаємо пріоритетне значення над іншими ресурсами, тому що саме від людських рішень залежить рівень ефективності використання усіх інших ресурсів, як окремо, так і в сукупності.

Економічна категорія «людський ресурс» ми кваліфікуємо, як сукупність фізичних та розумових здібностей асоційованого працівника національної економіки, його ментальних особливостей, накопичених ним знань, навичок, інформації та досвіду, що дозволяє у процесі його творчої (креативної) діяльності створювати матеріальні, духовні та інтелектуальні продукти. В даному аспекті слід відмітити, що якість людського ресурсу нації можна оцінити не лише за його інтелектуальними, етичними і духовними складовими, але й матеріальним проявом, що піддається дослідженню та кількісному аналізу.

Сучасна глобальна спільнота для дослідження та вивчення стану розвитку людського ресурсу країн використовує Індекс людського розвитку (Human Development Index). Це комплексний показник, що характеризує розвиток людини в країнах і регіонах світу, який складається Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН). ІЛР вимірює досягнення країни з точки зору стану здоров'я та довго тривалості життя, рівня освіченості та професійної кваліфікації і фактичного доходу її громадян.

Пропонуємо Вашій увазі детальний аналіз стану та динаміки даного показника та його основних складових щодо України, країн Великої сімки та деяких деяких нових індустріальних країн (Табл. 2).

Таблиця 2

**ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ КИТАЮ, УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ В 2009-2014
РР.(UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME: HUMAN DEVELOPMENT INDEX)**

2014 р.	Економіка	2009 р.		2010 р.		2011 р.		2013 р.		2014 р.	
Рейтинг		Рей- тинг	Ін- декс	Рей- тинг	Ін- декс	Рей- тинг	Ін- декс	Рей- тинг	Ін- декс	Рей- тинг	Ін- декс
1	Норвегія	1	0,971	1	0,938	1	0,943	1	0,955	1	0,944
3	Швейцарія	9	0,96	13	0,874	11	0,903	9	0,913	3	0,917
5	Сполуч. Штати Америки	13	0,956	4	0,902	4	0,91	3	0,937	5	0,914
6	Німеччина	22	0,947	10	0,885	9	0,905	5	0,92	6	0,911
8	Канада	4	0,966	8	0,888	6	0,908	11	0,911	8	0,902
9	Сінгапур	23	0,944	27	0,846	26	0,866	18	0,895	9	0,901
14	Велика Британія	21	0,947	26	0,849	28	0,863	26	0,875	14	0,892
17	Японія	10	0,96	11	0,884	12	0,901	10	0,912	17	0,89
20	Франція	8	0,961	14	0,872	20	0,884	20	0,893	20	0,884
26	Італія	18	0,951	23	0,854	24	0,874	25	0,881	26	0,872
57	Росія	71	0,817	65	0,719	66	0,755	55	0,788	57	0,778
83	Україна	85	0,796	69	0,71	76	0,729	78	0,74	83	0,734
91	Китай	92	0,772	89	0,663	101	0,687	101	0,699	91	0,719
135	Індія	134	0,612	119	0,519	134	0,547	136	0,554	135	0,586

Джерело: побудовано автором за [18].

Для нас в даній тенденції позитивним моментом є ситуація з Україною, яка втрачаючи свої позиції, все ж таки залишається на більш високих позиціях в рейтингу ніж такі нові індустріальні країни як Китай та Індія.

Далі маємо намір проаналізувати та дослідити місце країн, що підлягають аналізу, та значення складових суб-індексів ІЛР для них: Індексу рівня тривалості життя, Індексу освіченості та Валового національного доходу на душу населення (Табл. 3) [2], [9], [10], [18], [19].

Таблиця 3

ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО СКЛАДОВИХ УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ В 2014 РР. (HUMAN DEVELOPMENT INDEX, LIFE EXPECTANCY INDEX, EDUCATION INDEX, GROSS NATIONAL INCOME)

Індекс людського розвитку		Економіка	Індекс рівня тривалості життя		Індекс освіченості		Валовий національний дохід на душу населення	
Рейтинг	Індекс		Рейтинг	Тривалість життя, кількість років	Рейтинг	Індекс	Рейтинг	Дохід, дол. США
1	0,944	Норвегія	12	81,5	3	0,91	6	66520
3	0,917	Швейцарія	3	82,6	18	0,844	8	59210
5	0,914	Сполуч. Штати Америки	36	78,9	5	0,89	11	53750
6	0,911	Німеччина	20	80,7	7	0,884	16	45620
8	0,902	Канада	13	81,5	16	0,85	19	42610
9	0,901	Сінгапур	6	82,3	41	0,768	4	76860
14	0,892	Велика Британія	22	80,5	13	0,86	26	38160
17	0,89	Японія	1	83,6	26	0,808	27	37790
20	0,884	Франція	11	81,8	22	0,816	25	38530
26	0,872	Італія	5	82,4	33	0,79	29	35540
57	0,778	Росія	129	68	36	0,78	47	23190
83	0,734	Україна	124	68,5	30	0,796	105	8970
91	0,719	Китай	62	75,3	107	0,61	86	11850
135	0,586	Індія	138	66,4	145	0,473	127	5350

Джерело: побудовано автором за [2], [9], [10], [18], [19].

Аналізуючи значення та рейтингові позиції країн світу відповідно до суб-індексів ІЛР: Індeksu рівня тривалості життя, Індeksu освіченості та Валового національного доходу на душу населення, можна сказати, що і тут Україна має не найгірші показники рівня охорони здоров'я та довготривалості життя, та гідний рівень освіти та освіченості населення.

Відповідно до результатів нового глобального прогнозу розвитку світової економіки в 2015 році і економічного зростання провідних країн світу до 2050 року, які оприлюднила міжнародна аудиторська компанія Price water house coopers (PWC), центр тяжіння глобальної економіки переміщується у бік держав з економікою, що розвивається, одним з основних висновків Звіту є наступний: Китай стане найбільшою економікою світу до 2030 року [17].

Пропонуємо Вашій увазі динаміку Глобального рейтингу деяких країн по показнику валового внутрішнього продукту (ВВП, Gross Domestic Product

(GDP)), що розрахований за методикою Світового банку (The World Bank) (Табл. 4) [2], [19].

Таблиця 4

**ГЛОБАЛЬНИЙ РЕЙТИНГ 2014 Р. ТА ДИНАМІКА ПОКАЗНИКА
В 2001-2014 РР. ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ (GROSS DOMESTIC PRODUCT)
УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ**

Глоб. Рейтинг 2014	Економіка	Рік						
		2001 р.	2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
		Млн.US\$	Млн.US\$	Млн.US\$	Млн.US\$	Млн.US\$	Млн.US\$	Млн.US\$
1	Сполуч. Штати Америци	10 621 824	13 093 726	14 964 372	15 517 926	16 163 158	16 768 053	17 419 000
2	Китай	1 332 240	2 268 594	6 039 659	7 492 432	8 461 623	9 490 603	10 360 105
3	Японія	4 159 860	4 571 867	5 495 386	5 905 632	5 954 477	4 919 563	4 601 461
4	Німеччина	1 947 928	2 857 630	3 412 212	3 751 877	3 533 242	3 730 261	3 852 556
5	Франція	1 382 218	2 203 679	2 646 995	2 862 502	2 681 416	2 810 249	2 829 192
6	Велика Британія	1 529 095	2 412 109	2 407 857	2 592 016	2 614 946	2 678 173	2 941 886
8	Італія	1 162 785	1 853 512	2 126 748	2 278 089	2 075 221	2 136 948	2 144 338
9	Росія	306 603	764 016	1 524 917	1 904 794	2 016 112	2 079 025	1 860 598
10	Індія	493 954	834 215	1 708 459	1 835 814	1 831 782	1 861 802	2 066 902
11	Канада	732 717	1 164 144	1 614 014	1 788 796	1 832 716	1 838 964	1 786 655
20	Швейцарія	278 629	407 536	581 212	696 312	666 101	685 434	685 434
22	Швеція	239 917	389 042	488 379	563 113	543 881	579 526	570 591
26	Норвегія	174 003	308 722	428 525	498 157	509 705	522 349	500 103
36	Сінгапур	89 285	127 418	236 420	275 370	289 941	302 246	307 872
55	Україна	38 009	86 142	136 419	163 160	175 781	183 310	131 805

Джерело: побудовано автором за [2], [19].

У своєму Звіті міжнародна аудиторська компанія Pricewaterhousecoopers (PWC) зробила висновок про те, що протягом наступних 35 років в світовій економіці продовжиться перестановка сил — промислово розвинені країни Північної Америки, Західної Європи і Японія поступово втратять ролі лідерів, навіть не дивлячись на прогнозоване уповільнення темпів зростання Китаю (орієнтування після 2020 року) [17].

Ми визначаємо чотири основні детермінанти формування глобального інтелектуального ринку, які тісно взаємодіють та переплетені між собою:

1) Географічна або територіальна приналежність інтелектуального центру до певної країни. Усвідомивши, що найвагоміші економічні зрушення в процесі суспільного відтворення країн відбуваються саме в нематеріальній сфері, країни, які зробили упор на розвиток національного людського ресурсу, підвищили обсяги інвестування у людський розвиток та рівень інтелектуалізації суспільства, стали світовими лідерами технологічного процесу. Розвинуті країни світу належним чином оцінили ключову роль людського ресурсу у формуванні стратегії міжнародної конкурентоспроможності країни і почали стрімко нарощувати обсяги капіталовкладень у людський розвиток, а відтак і в програми підвищення рівня освіти, науки, НДДКР, технологічних розробок, профпідготовки та перепідготовки, охорони здоров'я, соціального захисту, тощо. Нині, держави «Великої сімки», на чолі з багаторічним лідером — США, — є основними виробниками і споживачами високотехнологічної продукції, власниками найчисельнішої і найякіснішої висококваліфікованої робочої сили та наукових кадрів, найбільшою мірою залучені до міждержавного співробітництва у сфері НДДКР. Проте, наприкінці ХХ — початку ХХІ ст. цей же магістральний шлях розвитку обрали країни Південно-Східної Азії, а також Індія і Китай, забезпечивши собі неймовірний «стрибок» в рівні соціально-економічного розвитку. Про це свідчать оцінки експертів міжнародної бізнесшколи (INSTEAD), відповідно до яких за показником глобального інноваційного індексу в 2014 р. в десятку країн-інноваторів окрім Швейцарії (з показником 64,8), Великої Британії (62,4), Швеції (62,3), США (60,1), Канади (56,1), Німеччини (56), Норвегії (55,6), Японії (52,4), Франції (52,2), увійшов також Сінгапур (59,2) [5].

2) У залежності від основного координатора та «куратора», якими можуть виступати держави, інтеграційні блоки або ТНК. Держави або інтеграційні угруповання (особливо ЄС) на державному або наддержавному рівнях відповідно, як суб'єкти МЕВ на політико-правовому рівні за допомогою відповідних органів, установ, інституцій, повноважень, затверджених стратегій та програм, фінансування, можуть регулювати координувати та стимулювати розвиток процесу інтелектуалізації економік. Так не менш могутні ТНК, які лібералізують та каталізують рух людського ресурсу, та інвестуючи в людський ресурс вдосконалюють його, підвищують його якісні характеристики.

Діяльність ТНК, в якій знаходить найяскравіший свій прояв інтернаціоналізація виробництва, є потужним каталізатором міждержавного переливання робочої сили. Зосередження в руках ТНК колосального науково-технічного та виробничого потенціалу, поширення ними свого панування на ключові галузі економіки сприяють концентрації на підприємствах міжнародних корпорацій армії найманої праці, яка дедалі зростає.

Інвестуючи у своїх працівників, транснаціональні підприємства активізують їхню трудову віддачу через скорочення витрат робочого часу на одиницю продукції, інтенсифікацію праці, зростання її якості та продуктивності, що матеріалізується у підвищенні конкурентоспроможності фірми та її продукції. Значні фінансові ресурси вкладаються ними не тільки в організацію професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників, але й в систему заходів щодо профілактики та зміцнення здоров'я працівників, забезпечення їх високих фізичних та психічних кондицій.

3) Наступною детермінантою є інституційно-функціональна основа глобального інтелектуального центру.

Так, в даній групі найдавнішими суб'єктами є:

— класичні університети — основні продуценти та розповсюджувачі знань. Проте, не маємо забувати про ідею безперервності освіти, яка припускає формальну та неформальну систему освіти. Так, окрім університетів, можна визначити:

— динамічні індустріальні кластери країн-лідерів світового господарства (передусім кластерів інноваційної активності, на зразок Силіконової долини в Каліфорнії, Силіконового болота в Кембриджі, Радіодолини у Стокгольмі тощо), які відіграють вагомий роль у високотехнологічних секторах економіки;

— транснаціональні стратегічні альянси, зокрема за програмою IMS (Intelligent Manufacturing System), спрямованою на дослідження й розробки в галузі нових технологій, яка об'єднала 73 фірми та 60 університетів США, Канади, Західної Європи, Японії та Австралії[13, с.47-55.];

— корпоративні вищі навчальні заклади — корпоративні університети, що створюються бізнес-корпораціями, — це крупні навчальні заклади з багаточисельними студентськими містечками, вони розробляють дорогі навчальні програми, проводять фундаментальні і прикладні наукові дослідження, включаючи програми з підготовки кадрів для навчання персоналу;

— інтелектуальні центри мігрантів за кордоном. Налічують до кількох тисяч членів, поділяються на: студентські (наукові), локальні асоціації висококваліфікованих емігрантів, об'єднання експертів (на зразок ТОКТЕН), інтелектуальні мережі діаспори. Добре відомими є:

— масові відкриті електронні курси (MOOCs, massive open online courses), які за допомогою мережі одночасно надаються тисячам потенційних студентів.

4) Існування різних суб'єктів глобального інтелектуального ринку в матеріальній та віртуальній формі, наприклад, вищезгадані наукові центри діаспори, інтелектуальні центри мігрантів за кордоном та MOOCs.

Переходячи до більш детального розгляду найуспішніших та найпродуктивніших інтелектуальних центрів у відповідності до тих класифікаційних груп, які ми визначили вище, маємо згадати та зазначити про так званий «трикутник знань» (Triangle of Knowledge).

«Трикутник знань» — це об'єднання трьох складових «інновації — освіта — дослідження», здійснюване в рамках співпраці в класичному варіанті: університетів, бізнес-підприємств і органів державної влади. Саме на таку співпрацю мають бути націлені усі учасники таких взаємовідносин, і особливо має бути зацікавленою в такій тісній взаємодії кожна держава. Зважаючи на те, що саме формування та успішне функціонування таких «трикутників знань» в державі призведе до бажаного синергічного ефекту, такого необхідного для економічного, технологічного, інтелектуального розвитку країни, трансформації економіки країни в «економіку знань».

Схематично типізацію інтелектуальних центрів сучасного глобального простору можна подати наступним чином (Рис. 1) (складено автором).

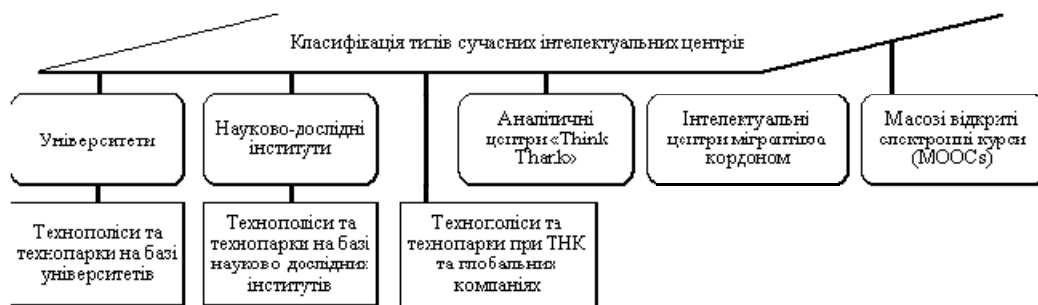

Рис.1. Класифікація типів сучасних інтелектуальних центрів.

Висновки. Впродовж усього періоду після здобуття Україною незалежності, наша держава розвивається у вірному напрямку, має інноваційно-орієнтовану національну стратегію економічного розвитку. А головне, має потужний потенціал: найцінніший скарб — сильний духом, цілеспрямований, мужній народ, талановита молодь. Лише людина в постіндустріальному суспільстві є безпосереднім носієм інформаційно-інтелектуальної технології, відтак — її інтелект, знання та вміння стають найважливішою ланкою суспільного відтворення. Специфіка людського ресурсу у процесі відтворення суспільного продукту полягає у тому, що людина є не лише суб'єктом виробництва, але і його кінцевою метою, оскільки суспільне відтворення, включаючи фази виробництва, розподілу та обміну, завжди завершується споживанням суспільного продукту. Таким чином, рівень і структура споживання, з одного боку, залежать від потреб і можливостей людини, а з другого, — стимулюють виробництво матеріальних і духовних благ і відповідно є рушійною силою економічного зростання в країні та підвищення її міжнародної конкурентоспроможності.

Література

1. Антонюк Л. Л. Наукові дослідження як ключова передумова становлення університетів світового класу / Л. Л. Антонюк // Від викладання дисциплін — до освоєння наук: трансформація змісту, технологій освітньої діяльності та розвиток педагогічної майстерності: зб. матеріалів наук.-метод. конф., 31 січ. 2013 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [редкол.: А. М. Колот, О. І. Олексюк, Т. В. Гуть]. — Київ: КНЕУ, 2013. — С. 40–44.
2. Валовий національний дохід на душу населення, Gross National Income, — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/data-catalog/GNI-per-capita-Atlas-and-PPP-table>
3. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір [монографія] / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, А.М. Колот [та ін.]; за заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Д.Г. Лук'яненка та д-ра екон.наук, проф. А.М. Поручника. — К.: КНЕУ, 2008. — 420 с.
4. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование: монография [Д.Лукьяненко, А.Колот, Я.Столярчук и др.]: под. науч. ред. профессором Д. Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. — К.: КНЭУ, 2013.
5. Глобальный индекс инноваций (The Global Innovation Index), — Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/>
6. Гурова Ю.С. Людський ресурс та інтелектуалізація виробництва — ключові фактори глобальної конкурентоспроможності. — // The International Scientific and Practical Congress of Economists and Jurists “THE GLOBAL SYSTEMIC CRISIS: NEW MILESTONE IN DEVELOPMENT OR ANIMPASSE?”, professional scientific publication”,

professionalscientificpublication, — ed.dep.: Geneva (Switzerland), Minsk (Republic of Belarus), Odessa (Ukraine), St. Petersburg (RussianFederation), 2015. — p. 217

7. Жан-Баптист Мейер, Мерси Браун. Доповідь «Наукові діаспори: новий підхід до втечі умів», Всесвітня наукова конференція ЮНЕСКО — ICSU, Будапешт, Угорщина, 26 червня -1 липня 1999 р. — Режим доступу: http://www.unidubna.ru/images/data/gallery/198_586_meyer-brown_rus.doc.

8. Льницький Д. Новий світовий рейтинг університетів / Д. Льницький // «Університетська освіта» / Інститут вищої освіти ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [гол. ред. Л.Л. Антонюк]. — 2011. — №1. — С. 3.

9. Индекс освѣченостѣ (Education Index), — Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en>

10. Индекс рѣвня тривалостѣ життѣ (Life Expectancy Index), — Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en>

11. Інформаційно-аналітичне агентство «Центр гуманітарних технологій», — Режим доступу: <http://gtmarket.ru/>

12. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економіка: підручник / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук. — К.: КНЕУ, 2014. 762 с.

13. Мочерний С., Фомішин С. Інтернаціоналізація виробництва і сучасні тенденції розвитку світового господарства // Економіка України, 2006. — №5. — С. 47–55

14. Столярчук Я.М., Гурова Ю.С. Людський ресурс як пріоритетний компонент інноваційної конкурентоспроможності національної економіки // Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: У 2 т. — Т. 1 / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Антонюк Л.Л. та ін.; За заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. — К.: КНЕУ, 2006. — С. 749–766.

15. Jones A. Dictionary of Globalization / A. Jones. — Cambridge, 2006.- p. 70-71.

16. Knowledge Economy Index (World Bank), 2012, — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/data-catalog/KEI>

17. PricewaterhouseCoopers: Прогноз розвитку світової економіки з 2015 до 2050 року, — Режим доступу: <http://www.pwc.com/>

18. United Nations Development Programme: Human Development report/Index, — Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>

19. World Development Indicators: Gross Domestic Product 2014 (The World Bank), — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries?page=1&display=default>

References

1. Antonyuk L. L. (2013), «Researches as a key prerequisite for becoming an excellent universities», Vid vy'kladannya dy'scy'plin — do osvoyennya nauk: transformaciya zmistu, tehnologij osvith'oyi diyal'nosti ta rozvy'tok pedagogichnoyi majsternosti [From teaching to the mastering of science: the transformation of content and education technology and the development of pedagogical skills], Naukovo-metody'chna konferenciya [Science-methodical conference], KNEU, Kyiv, Ukraine, pp. 40–44.

2. The official site of the World Bank (2015), “Gross National Income “, available at: <http://data.worldbank.org/data-catalog/GNI-per-capita-Atlas-and-PPP-table>

3. D.G. Lukyanenko, A.M. Poruchnyk, A.M. Kolot [et al.] edited by the Doctor of Science, Economics, prof. D.G. Lukyanenko and the Doctor of Science, Economics, prof. A.M. Poruchnyk (2008), Global'na ekonomika XXI stolittya: lyuds'ky'j vy'mir [The global economy of the XXI century: the human dimension], monografiya, KNEU, Kyiv, Ukraine.

4. D.Lukyanenko, A.Kolot, Ya. Stolyarchuk et al., under academic editing of Doctors D.Lukyanenko, A.Poruchnyk, V.Kolesov (2013), Globalnoe ekonomicheskoe razvitiye: tendentsii, asimetrii, regulirovaniye: monografiya [Global economic development: trends, asymmetries, regulation: monograph], monografiya, KNEU, Kyiv, Ukraine.

5. The official site of The Global Innovation Index (2015), «The Global Innovation Index», available at: <http://www.globalinnovationindex.org/>

6. Gurova, Y.S. (2015), "Human resources and intellectualization of production are key factors in the global competitiveness", The International Scientific and Practical Congress of Economists and Jurists "THE GLOBALSYSTEMIC CRISIS: NEW MILESTONE IN DEVELOPMENT OR AN IMPASSE?" professional scientific publication, — ed.dep.: Geneva (Switzerland), Minsk (Republic of Belarus), Odessa (Ukraine), St. Petersburg (Russian Federation), pp. 29–34.
7. Jean-Baptiste Meyer, Mercy Brown(1999), "Scientific Diasporas: a new approach to the intelligence runaway", World Scientific Conference of UNESCO, Budapest, Hungary, available at: http://www.uni-dubna.ru/images/data/gallery/198_586_meyer-brown_rus.doc
8. Ilnytsky D.O. (2011), "The New World University Ranking", Universty`tets`ka osvita, no. 1, pp. 3.
9. The official site of United Nations Development Programme(2015), «The Education Index», available at: <http://hdr.undp.org/en/>
10. The official site of United Nations Development Programme(2015), «The Life Expectancy Index», available at: <http://hdr.undp.org/en/>
11. The official site of Centre for Human Technologies(2015), available at: <http://gtmarket.ru/>
12. Lukyanenko D.G., Poruchnyk A.M., Stolyarchuk Y.M. (2014) Mizhnarodna ekonomika [International Economics], KNEU, Kyiv, Ukraine.
13. Mocherny S., Fomishyn S., (2006), "Production internationalization and current trends in the world economy", Ekonomika Ukrayiny, no. 5, pp. 47-55.
14. Stolyarchuk Y.M., Gurova Y.S. (2006), Lyuds`kyj resurs yak priory`tetnyj komponent innovacijnoyi konkurentospromozhnosti nacional`noyi ekonomiky` [The human resource as a priority component of the national economy innovation competitiveness], KNEU, Kyiv, Ukraine. — pp. 749-766.
15. Jones A. Dictionary of Globalization / A. Jones. — Cambridge, 2006.- p. 70-71.
16. The official site of The World Bank (2012), "Knowledge Economy Index", available at: <http://data.worldbank.org/data-catalog/KEI>
17. The official site of PricewaterhouseCoopers (2015), "The prognosis of development of The World economy is from 2015 to 2050 year", available at: <http://www.pwc.com/>
18. The official site of United Nations Development Programme (2014), "Human Development report/Index", available at: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>
19. The official site of The World Bank (2014), "World Development Indicators: Gross Domestic Product", available at: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries?page=1&display=default>

Стаття надійшла до редакції 24.03.2016 р.